

Afrekenen met de natuur

Iedereen heeft baat bij de natuur. Nu de overheid bezuinigt, moeten andere partijen misschien gaan meebetalen aan het nationale groen. Kan de natuur ook zonder overheidssteun?

TEKST ARNO VAN 'T HOOG ILLUSTRATIE DEBORAH VAN DER SCHAAF FOTOGRAFIE JACQUELINE DE HAAS

Staatssecretaris Bleker wil 60 procent bezuinigen op het natuurbeleid, wat neerkomt op zo'n 300 miljoen euro per jaar. Als zijn plan door de Tweede Kamer wordt goedgekeurd, zit de natuur op zwart zaad. Maar burgers en bedrijven profiteren van de natuur; via zogeheten ecosysteemdiensten. En wie profiteert, moet misschien ook meebetalen.

'Hoewel ik vind dat natuurbehoud een overheidstaak is, hoop ik dat het huidige subsidieklimaat bijdraagt aan een verankering van het denken in ecosysteemdiensten', zegt Dolf de Groot van de leerstoelgroep Milieusysteemanalyse van Wageningen University, onderdeel van Wageningen UR. Samen met Leon Braat van Alterra, eveneens onderdeel van Wageningen UR, organiseerde hij begin oktober de vierde Internationale conferentie over Ecosystem Services. Zo levert de natuur productiediensten (zoals voedsel en hout), regulerende diensten (water- en luchtzuivering, klimaatregulatie), maatschappelijke diensten (recreatie, gezondheid) en ondersteunende diensten (kringlopen, biodiversiteit).

'Je kunt met harde economische cijfers laten zien wat investeringen in natuur opleveren of wat natuurverlies kost', aldus De Groot. Een klassiek voorbeeld is de drinkwatervoorziening van de stad New York. Begin jaren negentig moest de stad de drinkwaterzuivering fors uitbreiden omdat de rivieren sterk waren vervuild. In plaats daarvan werd veel land langs waterlopen aangekocht om er natuurgebieden van te maken. Boeren werden met fondsen gestimuleerd tot mestverwerking. Volgens de boekhouders van de stad bespaarde New York zo miljarden. De investering in zuiveringstechniek zou vier keer meer hebben gekost dan de investering in ecosysteemdiensten.

BETALEN VOOR VERLIES

De Groot hoopt dat we het gebruik van de natuur echt gaan verrekenen in de economie. 'Nu betalen we met z'n allen via belastingen voor het verlies van ecosysteemdiensten, zoals kosten van bodemsanering, watervervuiling, erosie of natuurherstel. Dat geld zou veel beter in natuurbehoud en duurzaam ondernemen gestopt kunnen >

worden. Dat bespaart veel kosten en de wereld wordt een stuk mooier en duurzamer.'

Als burgers en bedrijven van ecosysteemdiensten profiteren, betekent dat dan ook dat de natuur zonder overheidssteun kan? De Groot: 'Het is goed als belanghebbenden gaan meebetalen, maar het moet niet doorslaan naar een zich helemaal terugtrekkende overheid. Behoud van veel ecosysteemdiensten – lucht, water, biodiversiteit – is een taak voor de overheid, net zoals straatverlichting. Andere sectoren kunnen er wel meer bij worden betrokken, zoals de recreatiesector of de visserij; die zouden best mogen meebetalen aan hun bron van inkomsten.'

De Groot deed in opdracht van het Wereld Natuur Fonds een pilotstudie naar de toekomst van de Haringvlietdam; in 2020 viert die z'n vijftigste verjaardag. 'Verwijdering van de dam kan de Nederlandse economie een half miljard euro per jaar opleveren, door een verbeterde visserijopbrengst, betere water- en luchtkwaliteit en doorgang voor de scheepvaart.' De kosten voor verhoging van dijken, verzilting en veranderingen in de landbouw kunnen op termijn makkelijk uit, meent De Groot.

Volgens Fred Tonneijck, senior consultant bij kenniscentrum Triple E, bewijzen studies zowel de kracht als de zwakte van het analyseren van ecosysteemdiensten. 'Veel onderzoek heeft nog niets met de echte economie te maken. Want met alleen aangeven dat iets waardevol is, is het economische verhaal niet af. Dan zeggen onderzoekers: de ecologische hoofdstructuur levert 6 miljard op aan baten. Maar ja, die rekensom lost het bezuinigingsprobleem van Bleker niet op, want van die miljarden komt geen euro zijn kant op. We zijn nog niet in staat om de kringloop van het geld rond het groen te sluiten. Je moet manieren verzinnen die kosten en baten van natuur aan elkaar koppelen.'

HORECA PROFITEERT

Dat maakt de vraag, of de natuur zonder overheidssteun kan, een beetje tot een theoretische exercitie. 'Je kunt streven naar minder overheidssteun, maar de overheid is zelf baathebbende partij van ecosysteemdiensten en zal dus een deel van de baten moeten terugsluizen naar de natuur.' Er zal dus altijd geld van de overheid naar natuur

DOLF DE GROOT,
Universitair hoofddocent Milieusysteem-
analyse, Wageningen University

'De recreatiesector zou best mogen meebetalen aan haar bron van inkomsten'

FRED TONNEIJCK,
Senior adviser
Triple E

'Al die rekensommen lossen het bezuinigingsprobleem van Bleker niet op'

WILLEM FERWERDA,
Algemeen directeur
IUCN Nederland

'Je moet praten met bedrijven over hun afhankelijkheid van de natuur'

gaan, bijvoorbeeld doordat in belastinggeld baten van ecosysteemdiensten zitten. ‘We weten dat de horeca in natuurgebieden gemiddeld 30 procent meer omzet maakt. Huizen in het groen hebben een hogere waarde. Is het dan zo gek om een deel van die baten terug te sluisen naar de natuur, bijvoorbeeld via de omzet- of onroerend zaakbelasting?’

Er zijn volgens Tonneijck wel degelijk voorbeelden waarbij het lukt om de euro’s van ecosysteemdiensten te laten rollen. De gemeente Rotterdam heeft gekozen voor met vegetatie bedekte daken die de waterpieken bij hoge regenval kunnen absorberen. Het waterschap en de gemeente zijn belanghebbenden en ze betalen dus mee aan de aanleg. Dat de natuur zonder overheidssteun zou kunnen, vindt Frank Berendse, hoogleraar Natuurbeheer en planteneecologie aan Wageningen University, getuigen van een ‘merkwaardige optiek’. ‘Voor mij is het antwoord op die stelling een faliekant ‘nee’. Natuurbescherming is net als gezondheidszorg een plicht van de nationale overheid. Het is haar primaire taak ervoor te zorgen dat planten- en diersoorten in ons land er in de toekomst ook nog zijn.’ Biodiversiteit,

schone lucht en schoon water zijn volgens Berendse publiek bezit. ‘Het zijn kernpunten van onze beschaving, net zoals de staat kinderarbeid of armoede bestrijdt.’

De overheid heeft volgens Berendse de morele verantwoordelijkheid voor het creëren van een duurzame toekomst. ‘Motivatie van natuurbescherming door waardering van ecosysteemdiensten kan dat ethische motief niet vervangen.’

Geld voor natuur moet worden opgebracht via algemene of specifieke belastingen, vindt Berendse. Er is niets op tegen om nieuwe belastingen in te voeren voor particulieren en bedrijven, waardoor die meebetalen voor de natuur waar ze profijt van hebben. ‘Maar afspraken met bedrijven moeten geen vrijblijvende *green deals* worden. Iemand moet de effecten van gebruik blijven monitoren. Recreanten kun je best laten betalen voor gebruik van de natuur, maar als benutting tot schade leidt, moet je wel ingrijpen.’

PAPIEREN GELIJK

Tia Hermans ziet wel degelijk mogelijkheden voor minder overheidsbemoediging. ‘Natuur kan niet op korte >

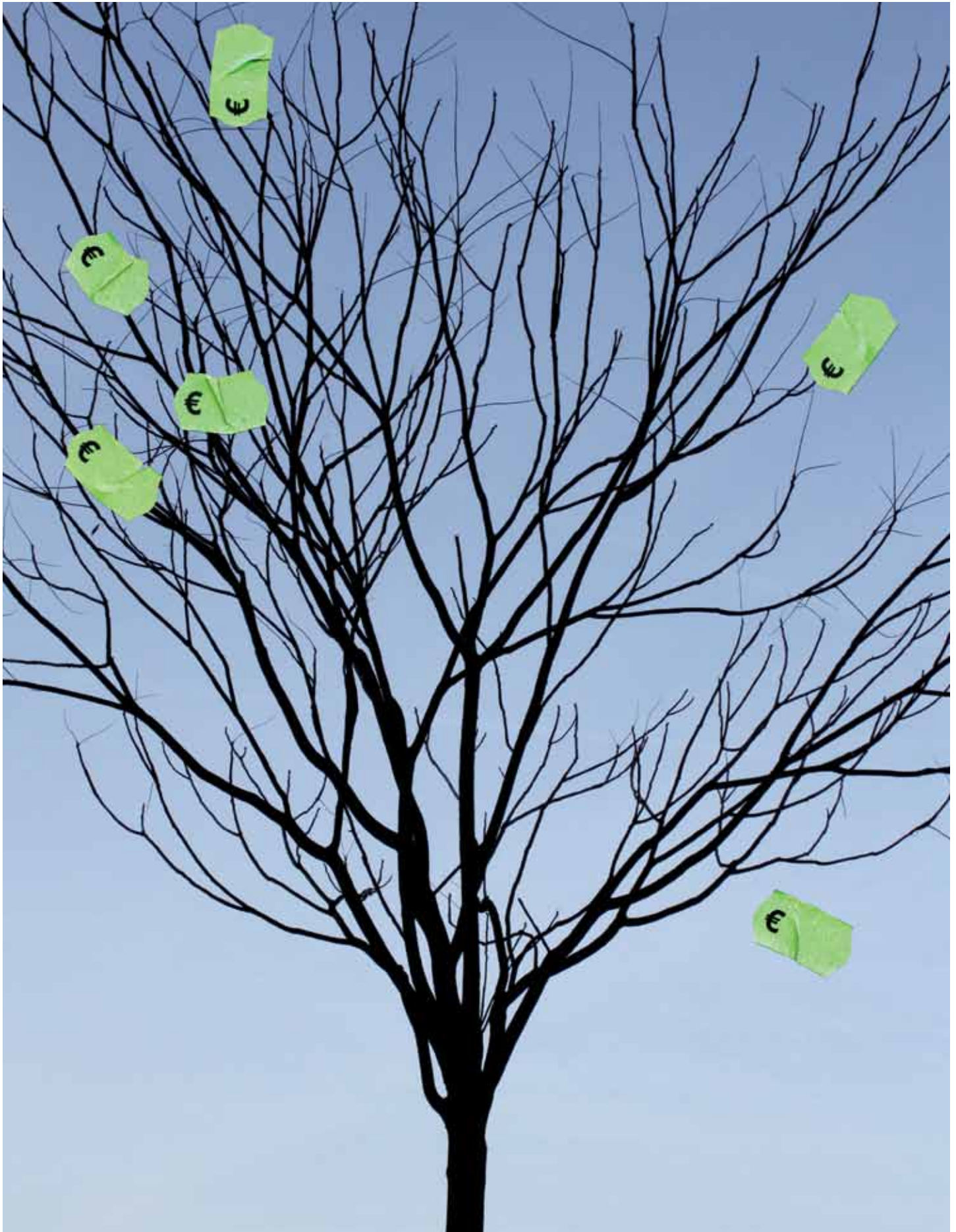
TIA HERMANS,
Groepshoofd Dynamisch
Ruimtegebruik, Alterra

‘We moeten veel creatiever worden, meer andere partijen benaderen’

FRANK BERENDSE,
Hoogleraar Natuurbeheer en
planteneecologie, Wageningen University

‘Natuurbescherming is net als gezondheidszorg een plicht van de nationale overheid’

‘Geld overmaken aan een zeehondencreche is mooi als liefdadigheid’

termijn zonder subsidie, maar op lange termijn kunnen we wel een heel eind komen.’ Hermans is senior onderzoeker bij Alterra. Ze werkt veel voor het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie aan projecten op het gebied van natuur, landschap en platteland. Net als Tonneijck signaleert ze het probleem dat veel onderzoek naar ecosysteemdiensten vooralsnog een papieren gelijk oplevert en geen groene euro’s laat rollen. Volgens Hermans moeten ook onderzoekers veel meer de samenwerking met het bedrijfsleven zoeken om zo buiten de gebaande paden van landbouw, biodiversiteit en landschap te leren denken. ‘Als in een regio fashion en design belangrijk zijn, kun je samen met de creatieve industrie gaan kijken naar duurzame vezels en materiaalproductie, vervolgens naar landschapsgebruik, de teelt van een gewas als hennep en de schapenhouderij voor wol.’

Er worden tegenwoordig van onderzoekers die zich bezighouden met natuur en landbouw heel andere vaardigheden verwacht dan alleen analyseren en het schrijven van rapporten, signaleert Hermans. ‘We moeten veel creatiever worden, meer andere partijen benaderen om mee te denken. Dat betekent ook dat je de echt innovatieve oplossingen niet meer helemaal zelf zult verzinnen.’

Willem Ferwerda, algemeen directeur van IUCN Nederland vindt ook dat er veel in overleg met het bedrijfsleven kan worden uitgedacht. ‘Wetenschappers en ngo’s zouden terughoudender mogen zijn met roepen dat we geen tools kunnen ontwikkelen om ecosysteemdiensten in rekening te brengen. Dat moet afgelopen zijn. We kennen inmiddels de hoofdlijnen, we kennen de cijfers.’

KORAALRIJF VAN EEN TON

De economische waarde van ecosysteemdiensten is voor de meeste ecosystemen inmiddels goed te berekenen, meent Ferwerda. ‘Een hectare koraalrif levert bijvoorbeeld per jaar 100 duizend euro op aan verschillende diensten, waaronder vis en bescherming tegen kusterosie. Tel toerisme mee, dan komt er een miljoen euro bij.’ Die cijfers zijn ook bekend voor het verlies van ecosysteemdiensten als gevolg van vermindering van de biodiversiteit – een

belangrijke graadmeter. De eerste TEEB-studie (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) onder leiding van voorman Pavan Sukhdev becijferde dat het wereldwijde verlies aan biodiversiteit en ecosystemen voor een schade zorgt van 3000 miljard euro per jaar, aldus Ferwerda.

‘De vraag is: hoe krijg je dat op de balans? Dat betekent dat je moet gaan praten met bedrijven. Over hun impact op hun omgeving, maar ook over hun afhankelijkheid van de natuur. Uiteraard is dat makkelijker inzichtelijk te maken voor een agrarisch bedrijf dan voor een hightech onderneming die telefoons maakt. Maar het is allebei mogelijk.’ Alleen als je overheidssteun sec opvat als subsidie, kan de natuur misschien zonder overheidssteun, denkt Ferwerda. ‘Maar ik vind dat de overheid zich veel sterker moet inzetten voor een robuuste groene infrastructuur, net zoals ze zich hard maakt voor de harde infrastructuur met wegen en havens. Omdat die twee geheel van elkaar afhankelijk zijn.’

De suggestie dat als de overheid het laat afweten, burgers via giften aan natuurorganisaties de natuur maar moeten redden, is volgens Ferwerda een onderschatting van de ernst van de problemen. ‘Opkomen voor natuur en biodiversiteit is allang geen taak meer van alleen natuurbeschermingsorganisaties. Geld overmaken aan een zeehondencreche is mooi als liefdadigheid; het in stand houden van ecosystemen is daarentegen noodzakelijk voor onze overleving.’

De Groot van de leerstoelgroep Milieusysteemanalyse vindt dat overheden moeten zorgen voor wet- en regelgeving die de waardering van ecosysteemdiensten stimuleert. Hij signaleert daarbij nog een groot gebrek aan economisch denken. Zo worden uitgaven voor natuur nu nog steevast gezien als kosten, terwijl uitgaven voor wegen gelden als investeringen. De Groot: ‘Vandaar dat een kortzichtige overheid zo zwaar bezuinigt op natuurbehoud. Als je eerlijk bent over alle baten van de ecologische hoofdstructuur, dan levert die meer op dan die kost. Natuurbehoud moet ook als investering worden gezien. De mindset waarmee de overheid naar natuur kijkt, moet veranderen.’ ■